

#4

DECEMBER 2019

P&P

Alle facetten van een
duurzaam pensioen

Communicatie in een nieuw pensioenstelsel

Pensioenakkoord: Werknemers gaan eerder met pensioen.
Wat zijn de gevolgen?

Pensioensystematiek principeakkoord: wel of niet te
rechtvaardigen?

De CDC-regeling: what's in a name?

Het wetsvoorstel Wet pensioenverdeling bij scheiding
2021

Verschillen in beleggingsbeleid beschikbare premie-
regeling – hoe is dat te verklaren?

Scott Martens RPA CFE

Registerpensioenadviseur, gediplomeerd scheidingsadviseur, voorzitter van de Kring van Scheidingspecialisten, partner bij Martens Scheidingsadvies

Drs. Robbert van Woerden FFP CFP

Senior pensioenspecialist, partner bij Themis Pensioen Professionals en hoofdredacteur van dit blad

In 2018 werd de tweede evaluatie van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (hierna: Wvps) afgerond en werden de resultaten en de beleidsvoornemens gedeeld met de Tweede Kamer. Daarna hebben de ministeries Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Justitie en Veiligheid gesprekken gevoerd met onder andere pensioenuitvoerders, scheidingspecialisten en toezichthouders. Eind 2018 werden de contouren van het nieuwe wetsvoorstel zichtbaar en op 10 december 2018 werd het conceptwetsvoorstel gepresenteerd. Vervolgens startte een internetconsultatie waarbij de inhoudelijke reacties van vooral pensioenadviseurs niet van de lucht waren. Inmiddels is op 16 september jl. het wetsvoorstel ‘Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 (hierna: Wps 2021)’ formeel ingediend bij de Tweede Kamer, inclusief een memorie van toelichting.¹

Dit artikel is onze reactie op hoe het definitieve wetsvoorstel is vormgegeven en welke essentiële punten veranderd dan wel onveranderd zijn gebleven ten opzichte van het conceptwetsvoorstel van exact één jaar geleden.

Het wetsvoorstel Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021

DE HUIDIGE WVPS IN HET KORT

In de huidige Wvps is geregeld dat in beginsel het tijdens het huwelijk of geregistreerd partnerschap opgebouwde ouderdomspensioen bij herte wordt verdeeld. Het pensioen blijft wel afhankelijk van het leven van de deelnemer. Het is regelen recht. Dat betekent dat partijen bij huwelijkse voorwaarden of convenant van deze wettelijke verdeling (verevening) kunnen afwijken. Het bijzonder partner-

pensioen is enkel voor de dga geregeld in de Wvps. Voor de reguliere werknemer is het geregeld in de Pensioenwet. Het volledig opgebouwde partnerpensioen komt toe aan de ex-partner. Er is sprake van een ‘uitdiensttreddingsfictie’. De aanspraken van de partner worden vastgesteld alsof de werknemer uit dienst treedt op de scheidingsdatum. Is er sprake van partnerpensioen op risicobasis dan vervalt dit, omdat dit ook bij uitdiensttreding vervalt. Daarmee wordt vaak

¹ Zie kamerstuk 35 287, nummer 3.

onterecht verondersteld dat er geen bijzonder partnerpensioen is wanneer sprake is van een beschikbare premieregeling. Bijna alle beschikbare premieregelingen kennen een partnerpensioen op opbouwbasis met betrekking tot de periode na de pensioenleeftijd. Vaststelling van de hoogte daarvan leidt in de praktijk tot problemen.

Bij verevening blijft men afhankelijk van elkaars leven. Het pensioen gaat in op de pensioenleeftijd van de deelnemer. Ingeval de pensioendatum van de ex-partners sterk afwijken wordt door scheidingsspecialisten steeds vaker de optie van pensioenconversie toegelicht aan cliënten. De helft van het tijdens het huwelijk of partnerschap opgebouwde pensioen én het eventuele opgebouwde recht op partnerpensioen wordt in dat geval omgezet in een zelfstandig pensioen voor de ex-partner, niet zijnde de (gewezen) deelnemer. De veelgehoorde voordelen van conversie zijn dat de band tussen de ex-partners definitief verbroken is, de gerechtigde zelf een pensioen(richt)datum kan vaststellen die rekening houdt met zijn of haar financiële planning en dat voor de gerechtigde een waardeoverdracht tot de mogelijkheden behoort. Als behoefte is aan flexibiliteit op individueel niveau voor de ex-partners, is dit zonder meer toepasbaar onder de bestaande Wvps.

In ons artikel staan wij stil bij het wetsvoorstel zelf en in hoeverre dit wetsvoorstel aansluit bij de ingebrachte consultatiereacties. Vervolgens staan wij erbij stil of het wetsvoorstel aansluit bij onderzoeken over pensioen en echtscheiding.

HOOFDLIJNEN UIT HET WETSVORSTEL

De hoofdlijnen van het wetsvoorstel zijn:

- 1 Conversie wordt de nieuwe *default*.

Het wetsvoorstel initieert geen wijzigingen in de eerder gekozen default

Partner krijgt recht om het bijzonder partnerpensioen niet te converteren

- 2 Ook het bijzonder partnerpensioen wordt in beginsel geconverteerd.
- 3 Conversie vindt plaats, tenzij betrokkenen binnen zes maanden aangeven dat zij een andere keuze hebben gemaakt.
- 4 De verdelingsgerechtigde partner hoeft de uitbetaling van het aan hem/haar toekomende deel niet actief te regelen bij de pensioenuitvoerder.
- 5 Bijzonder partnerpensioen bedraagt voortaan de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen.
- 6 Uitruil van bijzonder partnerpensioen van ongehuwd samenwonenden in ouderdompensioen wordt mogelijk.
- 7 Uitvoerders mogen conversie niet weigeren, maar mogen een afwijkende verdeling van het ouderdompensioen ten gunste van de partner wel weigeren indien misbruik aannemelijk wordt geacht.

Ten aanzien van het eerdere conceptwetsvoorstel zijn er wijzigingen aangebracht. Het betreft geen wijzigingen in de gekozen *default*. Zonder advies of voldoende aandacht aan de pensioenverdeling bij echtscheiding zal zowel het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen als het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen bij helfte worden verdeeld. Vervolgens wordt de aanspraak op ouderdompensioen en bijzonder partnerpensioen dat aan de partner toekomt geconverteerd in een eigen recht op ouderdompensioen. De *default* uitkomst is hetzelfde ten opzichte van het conceptwetsvoorstel. Het leidt in die situatie dan ook tot het vervallen van het bijzonder partnerpensioen. Dit wordt immers omgezet in ouderdompensioen dat ingaat op de pensioen(richt)leeftijd van de partner en komt toe aan die partner. In geval van overlijden van de partner gaat het niet meer terug naar de deelnemer die het pensioen had opgebouwd. >

Partner krijgt recht om het bijzonder partnerpensioen niet te converteren

Er zijn op basis van ruim 30 consultatiereacties wel een aantal wijzigingen aangebracht. Ons inziens zijn dat over het algemeen verbeteringen ten opzichte van het conceptwetsvoorstel. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- 1 De partner heeft het recht om het bijzonder partnerpensioen ten hoogte van de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen niet te converteren. In dat geval blijft een bijzonder partnerpensioen in stand. Van belang is wel dat dit afdwingbare bijzonder partnerpensioen fors lager is dan het huidige. Onder de huidige wetgeving komt de partner het volledige partnerpensioen toe, ook het voorhuwelijkse gedeelte. Nu is dat slechts de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen.
- 2 De ruimte van afwijkende afspraken was in het conceptwetsvoorstel bijzonder klein. Zo was het behoud van een bijzonder partnerpensioen op basis van de huidige wetgeving alleen mogelijk als gekozen werd voor verevening en moest bovendien het ouderdompensioen óók over de voorhuwelijkse periode worden verdeeld. Er zijn kleine verbeterpunten aangebracht. Het is mogelijk om bijvoorbeeld het bijzonder partnerpensioen vast te stellen zoals onder de huidige wetgeving. Wel is akkoord van beide partners op een dergelijke verdeling noodzakelijk en moet er sprake zijn van conversie van het ouderdompensioen.
- 3 Bij een scheiding ná pensioendatum worden de uitruilmogelijkheden voor de ex-partner verruimd.

In het eerdere conceptwetsvoorstel was het nauwelijks mogelijk om een bijzonder partnerpensioen over te nemen dat overeenstemde met de standaardhoogte van de huidige wetgeving. Een overgrote meerderheid van de consultatiereacties heeft hierover zijn zorg uitgesproken. Er zijn dus twee verbeteringen. De ex-partner kan de conversie van het (door het wetsvoorstel fors verlaagde) bijzonder partnerpensioen tegenhouden en er zijn toch nog mogelijkheden om een hoger bijzonder partnerpensioen af te spre-

ken. Bij een echtscheiding zal er onder nieuwe wetgeving nóg meer begeleiding nodig zijn dan nu.

Onder de huidige wetgeving zou de partner in geval van overlijden van de ex-echtgenoot in beginsel recht hebben op een bijzonder partnerpensioen. Deze is dus (in geval van een opbouwpartnerpensioen) beschermd door een stukje inkomen in geval van overlijden van de ex-partner. Die bescherming van deze partner vervalt nu. Dat vinden wij opvallend, omdat deze bescherming toch de financiële situatie van met name vrouwen verzachtte direct na een calamiteit als het overlijden van een ex-partner; vaak de ouder van gezamenlijke kinderen.

Wat betekent het verval van bijzonder partnerpensioen nu in een veelvoorkomend praktijkvoorbeeld onder de huidige wetgeving versus het nieuwe wetsvoorstel?

VOORBEELD

Tim en Mariëlle zijn beiden 45 jaar en hebben een negenjarige zoon. Ze zijn 10 jaar getrouwd en wonden hiervoor reeds 8 jaar samen. Nu gaan ze scheiden. Tims inkomen is € 6.000 bruto per maand. Mariëlle verdient € 1.200 per maand. De kinderalimentatie is vastgesteld op € 787 per maand. Haar partneralimentatiebehoefte is afgerond € 1.750 netto, maar is door een lagere draagkracht van Tim vastgesteld op € 1.750 bruto per maand. Zij heeft dus een inkomen van € 2.950 bruto per maand, aangevuld met kinderalimentatie van € 787 bruto per maand. Bij elkaar zal het circa € 3.200 netto per maand zijn.

Tim heeft reeds 18 jaar partnerpensioen opgebouwd. De gemiddelde pensioengrondslag was € 50.000 en het opbouwpercentage was 1,225 %.

Welk inkomen verkrijgt Mariëlle na overlijden van Tim ten behoeve van het achterblijvende gezin? Daarbij gaan wij ervan uit dat Mariëlle onder de voorwaarde van een verlaagde Anw-uitkering valt. Deze bedraagt afgerond € 1.000 bruto.

Er volgen drie berekeningen voor dit voorbeeld:

- 1 toepassing huidige wet;
- 2 toepassing nieuw wetsvoorstel (algehele conversie);
- 3 toepassing nieuw wetsvoorstel met instandhouding bijzonder partnerpensioen.

Dit leidt tot de volgende uitkomsten (het betreft bruto maandbedragen):

	Huidige wetgeving	Nieuwe wetgeving (algehele conversie)	Nieuwe wetgeving met instandhouding bijzonder partnerpensioenen
Bijzonder partnerpensioenen per maand	€ 918,75	€ 0	€ 255,21
Wezenpensioenen	€ 478,46	€ 478,46	€ 478,46
Anw	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Loon	€ 1.200	€ 1.200	€ 1.200
Bruto totaal	€ 3.597,21	€ 2.678,46	€ 2.923,67
Netto totaal (afgerond)	€ 2.600	€ 2.100	€ 2.225
Netto inkomen vóór overlijden Tim	€ 3.200	€ 3.200	€ 3.200

Onder de huidige wetgeving zou de inkomstensterugval € 600 netto bedragen. Dat is 18,75 %. In de nieuwe situatie kan zij afdwingen dat de inkomstensterugval € 975 bedraagt (ruim 30 %). Doet zij dit niet, dan is de inkomstensterugval circa € 1.100 netto per maand. Een terugval van ruim een derde.

Er is dus gekozen om voortaan het bijzonder partnerpensioenen lager vast te stellen. Dit zou beter aansluiten bij de per 1 januari 2018 geldende regels van gemeenschap van goederen. Er geldt voor huwelijken gesloten na 1 januari 2018 in beginsel een beperkte gemeenschap, tenzij bij huwelijksvoorwaarden anders is afgesproken. Nagenoeg alle scheidingen die nu plaatsvinden hebben geen betrekking op dit nieuwe huwelijksvermogensrecht. De huwelijken zijn meestal vóór 1 januari 2018 gesloten. Het argument om de berekening van het bijzonder partnerpensioenen voortaan te betrekken over slechts de huwelijksperiode sluit dus niet aan bij het huwelijksvermogensrecht dat voor de meeste scheidingen geldt. Wij vinden het argument derhalve zwak.

Overigens is er ook een praktisch punt waar niet voldoende bij wordt stilgestaan. In mijnpensioenoverzicht.nl staan partnerpensioenen weergegeven. In geval van partnerpensioenen op opbouwbasis is dan ook redelijk goed zichtbaar op welk partnerpensioenen de (ex-)partner recht heeft in geval van een echtscheiding. De helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioenen is niet zichtbaar. Scheidingsspecialisten zullen naar verwachting zelf het opgebouwde bijzondere partnerpensioenen moeten berekenen. Dat maakt pensioenen onbedoeld ingewikkelder.

Een volgend aandachtspunt is het partnerpensioenen voor de nieuwe partner. Voor deze partner zal een partnerpensioenen verzekerd worden vastgesteld over de volledige voorhuwelijksperiode, de helft van het partnerpensioenen ten tijde van het vorige huwelijk, plus de periode na dit vorige huwelijk tot pensioendatum. Dat is opmerkelijk veel hoger dan voor de ex-partner. Stel dat het huwelijk amper een jaar heeft geduurd, dan komt de verdeling van het partnerpensioenen erg onredelijk over.

Wat ook opmerkelijk is te noemen, is de nieuwe situatie die ontstaat waarbij de verdelingsgerechtigde partner overlijdt vóórdat de verdelingsplichtige partner overlijdt. Het bijzonder partnerpensioenen vloeit dan terug; feitelijk naar de nieuwe partner van de werknemer. Van terugvloeiing van BPP is nimmer sprake geweest, maar het vindt met de Wps 2021 wel zijn intrede. Het BPP is kennelijk niet meer, zoals altijd werd verondersteld, verknocht. Wij vinden het erg merkwaardig dat een BPP wel terugvloeit naar een (gewezen) deelnemer bij een vooroverlijden van diens ex-partner, maar dat een eventueel nieuwe (ex-)partner daar in beginsel geen aanspraak op zal maken. De memorie van toelichting brengt ons dan

.....
De ruimte voor afwijkende afspraken is nog steeds beperkt
 >

weer in verwarring. De memorie verwijst op bladzijde 14 namelijk dat een opgebouwd voorhuwelijks partnerpensioen plus de helft van een huwelijksgerelateerd partnerpensioen beschikbaar blijft voor de nieuwe partner van de verdelingsplichtige.

Het lagere bijzonder partnerpensioen sluit niet aan bij huwelijksvermogensrecht meeste scheidingen

De terugval van het bijzonder partnerpensioen wordt in veel consultatiereacties als problematisch gezien. Het wetsvoorstel gaat daar niet in mee. Men stelt op pagina 16 van de memorie van toelichting dat de huidige hoogte van het bijzonder partnerpensioen in de regel al onvoldoende is om een inkomensterugval op te vangen. Dat begrijpen wij niet. Als iets te laag is, lijkt het ons niet wenselijk en zeer onlogisch om het verder te verlagen. Dat is wel hetgeen dit wetsvoorstel nastreeft. Ons inziens kan het bijzonder partnerpensioen wel degelijk materieel zijn. Het zal duidelijk zijn dat wij geen redenen zien om de wijze van vaststelling van het bijzonder partnerpensioen te wijzigen. Wij hadden meer gehoopt op moderne oplossingen om bijvoorbeeld het levenslange bijzonder partnerpensioen om te kunnen zetten naar een tijdelijk partnerpensioen, omdat de inkomensbehoefte direct na een overlijden over het algemeen groter is dan in latere periodes. Dit is helaas niet meegenomen in het wetsvoorstel.

Het wetsvoorstel geeft ruimte om bijvoorbeeld in combinatie met een conversie een hoger bijzonder partnerpensioen vast te stellen. Maar de mogelijkheden worden beperkt in artikel 7 van het wetsvoorstel. Zo zou het niet meer mogelijk zijn om het bijzonder partnerpensioen te berekenen op basis van datum in dienst en het ouderdompensioen op basis van datum aanvang huwelijk. De wettekst van artikel 7 geeft die ruimte niet. Dat vinden wij onbegrijpelijk. Uitvoerders kunnen volgens onze informatie veel meer dan de limitatief genoemde afwijkingen uitvoeren. Duidelijke argumentatie waarom gekozen is voor zeer be-

perkte keuzemogelijkheden ontbreekt. Zo is ons inziens de huidige standaardverevening in combinatie met een volledig bijzonder partnerpensioen niet zomaar meer mogelijk. Aan de ene kant geeft artikel 4, eerste lid, de ruimte om afwijkende afspraken te maken. Aan de andere kant lijkt artikel 5 de mogelijkheden rond verevening nodeloos te beperken. Dat wordt nog eens versterkt door artikel 7 van het wetsvoorstel. Daar staat dat de mogelijkheden tot andere afspraken zich beperken tot:

- uitsluiting van het recht op verdeling;
- de verdeling van de pensioenopbouw over een andere periode dan de huwelijksperiode; of
- de verdeling van een ander deel dan de helft van de pensioenopbouw.

Denk aan de situatie dat verevening niet is vastgelegd in de huwelijksvoorwaarden (omdat dit immers wet was), maar pensioen wel is besproken en verevening mondeling is afgesproken. Dat lijkt ook niet mogelijk bij invoering van dit wetsvoorstel. Er zijn beperkte keuzemogelijkheden. Meestal komen die pas aan bod als de betrokkenen actief geïnformeerd worden over die keuzes. Die informatie en communicatie wordt ons inziens extra belangrijk nu, gezien ingeval geen keuze wordt gemaakt, het verzorgende bijzondere partnerpensioen veel lager zal zijn dan voorheen. Bovendien is de deelnemer na conversie een deel van zijn ouderdompensioen definitief kwijt. Dat ligt ook vaak gevoelig. Dan is het relevant om na te gaan of men in de praktijk adequate besluiten kan nemen over pensioen in geval van een echtscheiding.

PERCEPTIEVORMING, KOOPKRACHT EN ONDERSCHATTING PENSIOENIMPACT VAN GESCHIEDEN MANNEN EN VROUWEN

Uit een onderzoek van Wijzer in geldzaken¹, uitgevoerd in 2016 door GfK onder 1.038 mannen en vrouwen, blijkt dat het onderwerp pensioen in 57 % van de gevallen aan de orde is geweest bij de onderhavige relatiebreuk (huwelijk, geregistreerd partnerschap en samenlevingscontract). In die gevallen waar het pensioen besproken is, is in 52 % van die gevallen overgegaan tot gelijke verevening (50-50) en in 45 % van die gevallen is het pensioen 'op een andere manier verdeeld'. Dit betekent dat er nog drie opties resteren,

¹ *Pensioenmonitor 2016: Een onderzoek naar kennis, houding en gedrag rondom de oudedagsvoorziening onder de Nederlandse beroepsbevolking*, Wijzer in geldzaken, 2016.

te weten afwijkende verevening, conversie of pensioenverrekening. Zo'n 63 % van de respondenten is van mening dat de verdeling van het pensioen 'goed geregeld is'.

Het onderzoek van Stichting Pensioenregister¹, zoals in 2017 is uitgevoerd door Motivaction blijkt onder 447 vrouwen dat het onderwerp pensioen in slechts 22 % van de gevallen aan de orde is geweest bij de onderhavige relatiebreuk. Uit de resultaten valt niet eenduidig op te maken of het pensioen verevend of geconverteerd is. Wel spreekt in totaal 35 % van de respondenten van een (gedeeltelijke) pensioentoekening aan elkaar, alleen voor zichzelf of voor de ex-partner. Echter, 47 % van de vrouwelijke respondenten is van mening dat de verdeling van het pensioen 'goed geregeld is', zonder dat dit onderbouwd is. Een verschil van 16%-punt met de uitkomst van Wijzer in geldzaken. Het percentage vrouwen dat het gevoel heeft dat zij qua pensioentoekening een juiste afspraak hebben gemaakt met hun man is kennelijk lager dan als je het mannen en vrouwen samen vraagt. Als een enquête gehouden wordt onder mannen dan is de kans aanzienlijk dat een overgroot deel van deze populatie vindt dat de pensioenverdeling goed geregeld is. Een andere conclusie kunnen wij niet trekken als blijkt dat het gemengde onderzoek een beter percentage oplevert dan alleen een onderzoek onder vrouwen. Een nieuw wetsvoorstel tot pensioenverdeling zou de algemene kennis over pensioenverdeling en deze percentuele afwijkingen ons inziens moeten nivelleren.

Een tweede opvallend punt uit dit onderzoek is het – nog steeds – grote inkomensverschil onder de geïn-

.....

Het risico is groot dat partijen het volledige pensioen converteren terwijl dat niet bij hen past

.....

¹ Doelgroepenonderzoek – Gescheiden vrouwen, Stichting Pensioenregister, 31 maart 2017, Project Z8539.

.....

Bijzonder partnerpensioen samenwoners wordt niet geconverteerd

.....

terviewde vrouwen en hun ex-partners. Gemakshalve wordt aangenomen dat de ex-partner merendeel man is. Maar liefst 66 % van de vrouwen geeft aan (aanzienlijk) minder of niets te verdienen in verhouding tot de man. Zo'n 17 % verdiende evenveel en slechts 7 % van de vrouwen verdiende (veel) meer dan hun ex-man. Ervan uitgaande dat het inkomen gelijk oploopt met een pensioenopbouw, kan geconcludeerd worden dat twee derde van de vrouwen een lagere pensioenopbouw heeft dan de man. De conclusie die het onderzoek trekt is dat "het gebrek aan steun dat vrouwen op pensioengebied ervaren tijdens de scheiding [...] er genoeg mogelijkheden liggen om vrouwen beter te informeren én vooral ook te activeren". Wij onderschrijven de conclusie.

Een vooroverlijden van de ex-partner kan leiden tot een zeer grote financiële impact voor de gerechtigde van kinder- en partneralimentatie. Onze ervaring is dat na een pensioenafpraak in het kader van (echt) scheiding, geen tot weinig nazorg wordt geboden door met name scheidingsadvocaten en mediators die niet financieel onderlegd zijn. Het onderzoek van Motivaction wijst deze groepen aan als de twee grootste beïnvloeders van cliënten. De gevolgen voor partner- of wezenpensioen, laat staan ouderdompensioen, worden simpelweg niet opgemerkt en daardoor niet afgedekt. De rol van een scheidingsadvocaat of mediator beperkt zich veelal tot het – zo rechtvaardig mogelijk – verdelen van bestaande rechten. De risicoperceptie omtrent een mogelijk vooroverlijden en het herstellen van een oudedagsvoorziening worden maar al te vaak onderbelicht. Onze ervaring is ook dat ex-partners, direct na hun scheiding, niet bezig willen zijn met zaken die hen onwaarschijnlijk lijken (vooroverlijden) of hun simpelweg nog meer geld gaan kosten (aanvulling van de oudedagsvoorziening).

Kortom: de inkomensongelijkheid is er nog steeds en adequate besluiten over pensioen worden bij echtscheiding nauwelijks genomen. Het risico is dus groot >

dat partijen het volledige pensioen converteren terwijl dat mogelijkwerijs geheel niet bij hen past.

WVPS 2021 TEN AANZIEN VAN SAMENWONERS

De nieuwe wet is niet van toepassing op samenwoners. Ouderdomspensioen zou dus niet worden geconverteerd bij beëindiging van de samenleving. De voorgestelde aanpassing van artikel 57 Pensioenwet over het bijzonder partnerpensioen is wel van toepassing. Dat betekent dat voor vaststelling van het bijzonder partnerpensioen de periode van samenwoning ook meetelt (zie pagina 50 Memorie van toelichting). Dat partnerpensioen wordt overigens niet geconverteerd. Ook niet wanneer aansluitend wordt gehuwd en het bijzonder partnerpensioen dat opgebouwd is tijdens het huwelijk wél wordt geconverteerd. Samenwoners worden daarmee opvallend genoeg beter beschermd tegen het overlijdensrisico van hun ex dan gehuwden.

Ontbreken concrete rekenregels premieovereenkomsten een groot gemis

GEEN CONCRETE REKENREGELS PREMIEOVEREENKOMSTEN

De huidige wet kent ons inziens een aantal tekortkomingen ten aanzien van beschikbare premiereregelingen en andere pensioensoorten anders dan uitkeringsovereenkomsten. In het evaluatierapport van het Competence Centre for Pension Research uit 2006 werd reeds geconstateerd dat de Wvps op dit punt tekortschoot.¹ Tot op heden zijn ons uit de pensioensector geen uniforme rekenregels bekend voor met name beschikbare premiereregelingen. Een cruciale factor is bijvoorbeeld een juiste vaststelling van de rendementen over de huwelijkse periode. Dit is met name complex als de opbouw over een langere periode heeft plaatsgevonden dan het huwelijk. Vaak wordt aangegeven dat dan het aantal units op de huwelijksdatum moet worden ver-

geleken met het aantal beleggingsunits op de scheidingsdatum. Dat uitgangspunt is wellicht logisch (mits rekening wordt gehouden met dividend op die units), maar in de praktijk zit een deelnemer zelden in dezelfde fondsen of assets bij huwelijk als op de datum van scheiding. Moet men dan toch uitgaan van de koersen alsof dezelfde units nog van toepassing waren of moet op een of andere manier worden nagegaan hoe de oude units zijn omgezet in nieuwe en hier expliciet rekening mee houden?

Het Actuarieel Genootschap (hierna: AG) heeft eerder een onderzoek uitgebracht waarin wordt stilgestaan bij de verschillende rekenmethoden. Zij geven daarin inzicht in de (geprojecteerde) uitkomsten van vijf rekenmethoden bij premieovereenkomsten. Het ministerie van SZW schreef in 2018 dat zij met het AG en de sector wil bezien of de door het AG opgestelde rekenregels voor de hele sector bruikbaar zijn. Omdat het AG niet kiest voor één specifieke rekensystematiek voor enerzijds de afsplitsing van het BPP en anderzijds de rekenmethodiek voor de exacte toedeling van het opgebouwde kapitaal tijdens het huwelijk, zijn we niet verder gekomen dan waar we ruim 15 jaar geleden stonden. Uit het rapport wordt ons overigens niet duidelijk hoe het bijzonder partnerpensioen wordt afgesplitst in de voorbeelden van het AG.

Met het huidige pensioenakkoord wordt ingezet op een nieuw pensioenstelsel dat de beschikbare premiereregeling ruim baan geeft. Daarmee is de tijd rijp om niet alleen de verschillende rekenmethodieken die direct te maken hebben met dit wetsvoorstel te onderzoeken en te introduceren, maar ook om nu eens de rekenregels omtrent de beschikbare premiereregeling onder de loep te nemen en zo vast te stellen dat pensioenuitvoerders uniform rekenen.

PENSIOENPLAN

In de consultatiereacties is veel aandacht besteed aan een pensioenplan. Met dit plan zouden ex-partners meer bewust gemaakt moeten worden over de mogelijkheden, de te nemen besluiten en de gevolgen van pensioenverdeling bij scheiding. Een parallel werd getrokken met het ouderschapsplan dat reeds in 2009 is geregeld in een wet.² Het onderzoek van Motivaction onderschrijft een tekort aan adequate begeleiding bij

1 10 Jaar Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, Universiteit van Tilburg, 2006, Competence Centre for Pension Research.

2 Wet Bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding zoals ingegaan op 1 maart 2009.

het maken van keuzes met betrekking tot pensioen en wij zien de resultaten hiervan ook terug in notities, (concept-)convenanten, (concept-)verzoek- en verweerschriften.

Pensioenberekeningen worden zelden gemaakt en besluiten om al dan niet te verevenen, te verrekenen of te converteren zijn veelal genomen op basis van aannames en onvolledige of oude pensioenoverzichten en pensioenreglementen. Veel advocaten en scheidingskantoren geven een standaardadvies om pensioenen te verevenen, zonder de gevolgen van dit advies en de alternatieven te onderkennen. Een doorn in het oog van veel financieel planners. Slechts in de zeer specifieke gevallen, zoals bij een (echt)scheidende ondernemer of een zeer kostbare of complexe pensioenregeling, wordt bij (echt)scheiding een specialist ingeschakeld. Dat is op zijn zachtst gezegd vreemd te noemen, want een pensioenaanspraak van ‘slechts’ € 14.000 bruto per jaar vertegenwoordigt al gauw enkele honderdduizenden euro’s aan pensioenkapitaal.

Wij staan achter een bevorderingsbeleid om te komen tot een betere en meer deskundige begeleiding van ex-partners bij het maken van pensioenkeuzes bij (echt)scheiding. Een pensioenplan kan daarbij zeker helpen, maar is slechts één van de instrumenten. Om de pensioenkennis goed over te kunnen brengen op ex-partners, ligt de verantwoordelijkheid echter primair bij de scheidings specialisten zelf. Vervolgens zou de overheid de scheidings specialisten middels een bepaalde checklist of pensioenplan indirect kunnen dwingen de nodige toetsingen en controles te (laten) doen, door ex-partners hierover te informeren. De vormvereisten en controlepunten van een pensioenplan moeten zodanig geformuleerd zijn dat een scheidings specialist gedwongen wordt alle punten na te lopen.

CONCLUSIES

Het wetsvoorstel Wvps 2021 wil in onze optiek te dwangmatig een parallel leggen met het nieuwe huwelijksvermogensrecht. Dat is niet heel logisch aangezien de meeste huwelijken die nu stranden zijn gesloten vóór 2018. Het wetsvoorstel legt onnodig beperkingen in keuzes op. Alleen in combinatie met een conversie zijn er een aantal mogelijkheden. Zelfs toepassing van de verdeling conform de wet Verevening pensioenrechten bij scheiding lijkt niet mogelijk. Een van de doelen van de modernisering van de pen-

sioenverdeling bij echtscheiding was ervoor zorgen dat betrokkenen een bewustere keuze gaan maken dan nu wordt gedaan. Dan is het jammer dat het door veel partijen voorgestelde pensioenplan niet wordt omgezet in wetgeving, maar ook dat maatwerk beperkter mogelijk is dan voorheen.

Ook is binnen het overleg met andere scheidings specialisten wel eens opgemerkt dat alle (echt)scheidende partners tweeverdieners zijn met of zonder een gelijk inkomen, waardoor de zelfstandigheid min of meer via een wet opgelegd kan worden. Niets is minder waar. Uit een onderzoek van het CBS¹ blijkt dat het koopkrachtverlies bij gescheiden vrouwen over een periode van 11 jaar (2004 t/m 2014) tussen de 20 % en 30 % beloopt, terwijl dat van de man pas sinds 2009 tot maximaal enkele procenten koopkrachtverlies beloopt. In Wps 2021 wordt letterlijk het ‘handelingsperspectief’ genoemd als argument om over te gaan naar een conversie, met inbegrip van het BPP, als standaardmethode. Het bijzonder partnerpensioen omzetten in een levenslang ouderdompensioen levert echter geen noemenswaardig pensioen op, terwijl een in veel situaties belangrijke inkomensbron na overlijden ervoor wordt ingeleverd.

Ondanks deze inkomensfeiten wordt in het wetsvoorstel fors gesneden in de toedeling van het BPP. Welling en Martens hebben in de voorgaande uitgave van dit blad vraagtekens gezet of het tenietdoen van de opgebouwde aanspraken op partnerpensioen niet in strijd is met artikel 1 van het Eerste Protocol EVRM.² Daarnaast heeft een ex-partner door onder andere toepassing van de Pensioenwet³ en een pensioenreglement een gerechtvaardigd vertrouwen gekregen in het feit dat hij of zij ook na een (echt)scheiding aanspraak zou kunnen maken op een BPP bij vooroverlijden van hun ex-partner.

Wij hopen dat de politiek in haar wijsheid de praktijk meer maatwerkmogelijkheden geeft dan nu voorgesteld en meer aandacht heeft voor het onnodig versoberen van het bijzonder partnerpensioen.

- 1 *Trends in de financiële gevolgen van een echtscheiding voor man en vrouw*, CBS – Socioeconomische trends, 2017.
- 2 Scott Martens RPA CFE & mr. Rob Welling, *De erosie van het bijzonder partnerpensioen*, Pensioen & praktijk, oktober 2019.
- 3 Artikel 57 van de Pensioenwet.

